

O zavezi loterijskih kolektantov.

Razsodba c. kr. okrajne sodnije v Tržiči, dné 8. julija 1876, št. 1189, se glasi takole:

Toženi A. Š. iz T. se obsodi, da mora tožniku A. H. iztoženo škodo, — katera se mu je napravila s tem, da se je od tožnikove k srečkanju, dné 7. junija 1873 v Trstu se vršečemu, na številke 40, 51 in 65 vplačane vloge v znesku 1 gld. 20 kr. samo znesek 20 kr. vpisal v „izvirni zapisnik igre“ (Original-Spiel-Protocoll), tako da se je vsled tega tožniku dobiček odtrgal, ki bi bil odpadel na vplačani znesek 1 gld. — po odbitji zneska 1580 gld. v ostalem znesku 3185 gld. in 6°/_o obrestij od dneva tožbine izročitve, to je od 13. septembra 1875 naprej tekoče, v 14 dneh pod eksekucijo poplačati, pa le tedaj, če bode tožnik prisegel po toženem v odgovoru mu naloženo in od njega v repliki že sprejeto glavno prisego tega obsega:

„Kolikor on (tožnik) ve in se spomina, ni res, da se je po izvršenem srečkanju od 7. junija 1873 gledé izgubljenega dobička iz tega srečkanja mej njim (tožnikom) in toženim dogovorila poravnava, vsled katere se je toženi A. Š. v popolno odbitje tožnikove dotične terjatve zavezal poplačati pavšalni znesek 1000 gld., ter se dalje zavezal, da bode gospoda F. G. pregovoril, da prevzame tudi on (F. G.) v svoje plačanje jednak znesek 1000 gld., in vsled katere se je končno tožnik zavezal, za celo svojo terjatev zadovoljiti se s pavšalnim zneskom 2000 gld.“ —

Razlogi.

V svojej tožbi de praes. 7. septembra 1875, št. 1836, navaja tožnik A. H. naslednje:

„K loterijskemu srečkanju, dne 7. junija 1873 v Trstu se vršečemu, sem pri c. kr. loterijskeje kolekturi št. 39 v Tržiči, na številke 40, 51, 65 vplačal vloge 1 gld. 20 kr. Na vložnem lističi, — kateri je bil po toženem A. Š. podpisan, potrdilo se mi je, da sem vplačal celo vlogo.“

„Pri srečkanji so se vse tri številke v istini izsrečkale. Ali tedaj sem v veliko svojo grozo izvedel, da se je bil v izvirnem zapisniku igre mesto vplačanega zneska 1 gld. 20 kr. vpisal samo znesek 20 kr., tako da je imel loterijski urad izplačati jedino le dobiček terne, ki odpade na 20 kr. Na vplačano vlogo v znesku 1 gld. 20 kr. pa odpade terna, ki znaša 5532 gld. — Ali od c. kr. loterijskega urada izplačalo se mi je samo 732 gld., kar se strinja z vlogo 20 kr. Ker se moja vloga ni popolno vpisala, odtrgal se mi je dobiček 4800 gld. in oziroma po odbitji koleka 35 gld. dobiček v znesku 4765 gld.“ —

„Ker je bil toženi mej letom 1873 loterijski kolektant v Tržiči in ker mu je bila dolžnost, vloge redoma vpisavati, tako je on, toženi, prouzročil izgubo mojega dobička. Ker pa se mu mora očitati vsaj velika nemarnost, zavezan je povrniti škodo, iz njegove krivde izvirajočo.“

„Toženi je to svojo zavezo takoj sam sprevidel ter se je trudil na vse načine, da bi stvar prikrita ostala, ter se ne izvedela v javnosti. Vsled tega se mi je nekoliko moje škode deloma po toženem, deloma pa po F. G. povrnilo. Dobil sem od toženega 1000 gld., od K. G. za F. G. 500 gld. in od M. G. za F. G. 80 gld., vsega skupaj tedaj 1580 gld. Če se od moje dokazane izgube odbije ta znesek, ostane še vedno 3185 gld., ki se mi imajo povrniti.“

V tej stvari je dokazano: da je bil toženi v letu 1873 loterijski kolektant v Tržiči; da je imel tukajšnjo loterijsko kolekturo, št. 39/122 v svojej posesti; da je tožnik A. H. po pismoški J. M. k tržaškemu srečkanju dné 7. junija 1875 na dve terni igral, namreč na terno 40, 46, 56 in na terno 40, 51, 65; da je na vsako terno stavil 1 gld. 20 kr.; da je po J. M. v c. kr. loterijske kolekturi tržiškej, v uradnih njenih lokalih, v roke tedajnje loterijske pisarke A. Š—čeve, z imenom M. G., vplačal vloge, ter o tem prejel s štampljo imenovanega loterijskega kolektanta prevideni loterijski vložni listič, in dokazano, da sta na tem lističi na terni vplačani vlogi skupno v znesku 2 gld. 40 kr. zabeleženi bili.

Dalje je dokazano, da je omenjena loteristinja pri vsakej vlogi defravdirala znesek 1 gld., ter samo znesek 20 kr. v izvirno listo vpisala; in dokazano, da je kolektura samo manjši znesek á 20 kr. loterijskemu uradu tržaškemu izročila, oziroma vračunila.

Uspeh tega je bil, da je tožnik, — kojega številke 40, 51, 65, so se izsrečkale pri tržaškem srečkanji dné 7. junija 1873, — od c. kr. loterijskega erarja prejel samo na vlogo 20 kr. odpadlo terno v znesku 732 gld., ker je leta strankam zavezan samo v obsegu, njemu doposlanih originalnih list. (§. 4. loterijsk. pat.)

Konečno je dokazano, da odpade pri vlogi 1 gld. 20 kr. na terno 5532 gld. in pri vlogi 1 gld. 4800 gld., in dokazano, da je torej tožnik vsled tega, ker se mu je vloga samo z zneskom 20 kr. vpisala in odposlala, izgubil dobička 4800 gld., ali po odbitji koleka 35 gld. efektivno v znesku 4765 gld. —

Vpraša se sedaj, je li toženi pravno zavezan, tožniku izgubo dobička v znesku 4765 gld. po odbitji v tožbi omenjenih 1580 gl. v ostanku 3185 gld. poplačati?

Toženi odpoveduje se principijelno vsakej takej zavezi, ter trdi, da je k povračilu zavezana samo loteristinja M. G., katerej sta se vplačali vlogi. Sodnijska razsodba pa mora izreči, da je toženi tožniku dobička izgube 3185 gld. povrniti zavezan. Tožnik ni zunaj kolekture stavil, temveč v njej, to je v lokalu, ki ga je toženi imel v posesti. M. G. pa je bila — kakor je toženi sam obstal — pooblaščenca, vloge strank sprejemati, v igralne liste vpisavati, ter s toženega šampiljo previdene vložno liste (riskonto) izpisavati, ter strankam izročevati. M. G. bila je torej reprezentantinja toženega: kdor je v A. Š—vej kolekturi vplačal vlogo v njeno roko, pridobil si je ravno tiste pravice, kakor če bi bil neposredno v roko A. Š. samega vplačal. Toženi je bil tedaj postavno zavezan, skrbeti, da bi se bile vloge redoma v liste vpisavale in loterijskemu uradu izročevale. —

Če je M. G. del tožnikove vloge defravdirala, je to v civilno-pravnem pomenu ravno isto, če bi bil toženi sam izvršil dotično ponezvestenje. Toženi je tedaj ravnal proti svojej pogodbi, ter je za nasledke tega svojega ravnanja odgovoren.

M. G. izvrševala je svoj posel v imenu in pod odgovornostjo kolektanta; ta — in ne loterijski urad, ali kaka druga tretja oseba — izročil jej je bil oskrbovanje kolekture.

Trditi se ne sme, da je spadala M. G. mej navadne posle v pravem pomenu besede; bila je temveč pooblaščenca pisarkinja

toženega A. Š. — Loterijska kolektura je nekak javen urad; in kolektant — urada načelnik — je odgovoren za vse nerednosti, ki jih je posredno ali neposredno izvršil v svojem uradu.

Pri vsem tem pa je A. Š. v tem slučaju zakrivil veliko nemarnost, ker je imel dolžnost, kakor sam trdi, M. G. v uradnih zadevah spodobno nadzorovati ter nad njo čuvati.

Toženi povdarja, da sta na tožnikovem vložnem lističi vlogi á z 1 gld. 20 kr, kumulativno z 2 gld. 40 kr. a ne ločeno zabeleženi bili, tako da se ne ve, kako visoka bila je stava na jedno ali drugo terno, in kako velik je dobiček, ki je odpadel na terno, v tožbi imenovano. Ali tudi v tem oziru je krivda na strani toženega, ker ni pazil, da bi bila njegova pisarkinja „efektujirala potrebno razložitev in detajliranje.“ Pač pa je več kot verjetno, da je tožnik v kolekturi gotovo natanko objavil, kateri znesek da stavi na to ali ono terno. —

Toženi tudi sam pritrdi, da je M. G. ponezvestila 2 gld., in da je specijelno ponezvestila pri stavi na izsrečkano terno znesek 1 gld.

V svojem nasprotnem konečnem spisu je toženi pri vsem tem še molče obstal, da se je na izsrečkano terno stavilo 1 gl. 20 kr.

Brez ozira na vse to pa določuje splošni naš državljanski zakon na mnogih mestih, da se imajo deli (antheile) pri dvomu smatrati za jednako velike. Toženi pa bi gotovo ne bil ponudil tožniku 1000 gld., če ni bil prepričan, da se je pri izsrečkanej terni ponezvestil stavljeni znesek 1 gld. —

Da je toženi k povračilu zavezan, je tedaj jasno ter v zakonu opravičeno. Sedaj se samo še vpraša, ni li ta zaveza vsled poznejših dejanj ali določil pokončana bila?

V tem oziru je toženi v svojem odgovoru naslednje naglašal:

„Gospod A. H. je dobro sprevidel, da je loteristinja s svojim ponezvestenjem vse zakrivila, in da sem jaz nedolžen. Vsled tega sva se poravnala in dogovorila, da mu bodem jaz (toženi) v popolno odbitje njegove izgube plačal pavšalno svoto 1000 gld. ter da bodem pregovoril očeta M. G., gospoda F. G., da bode v plačilo prevzel jednako svoto 1000 gld. — S temi 2000 gld. bi se bilo vse poravnalo, in stvar naj bi bila skrita ostala.“

To poravnavo hoče toženi dokazati z negativno, zavračljivo glavno prisego.

Če bi se skazalo, da se je ta poravnava v istini sklenila, potem bi se toženi oprostiti moral vsakega daljnega plačila. (Prvosodnijski razlogi razkladajo potem na dolgo in široko, da se je omenjena glavna prisega pripustiti morala, ker je po vsem odločilna.)

Proti tej razsodbi je vložil toženi apelacijo, katera pa se mu je z odločbo od 7. svečana 1877, št. 160 pri c. kr. nadsodnji v Gradci odbila.

Nadsodnijski razlogi.

Toženi odgovarja tožbi z naslednjimi ugovori :

- a) da tožnik k tej tožbi ni legitimiran, ker je pismonoša J. M. stavo vplačal na izsrečkane številke, a ne tožnik o s o b n o ;
- b) da njega (toženega) ne veže nikaka dolžnost k povračilu, ker je M. G. od stave ponezvestila znesek 2 gld. in ker on (toženi) za dejanja te svoje pisarkinje odgovoren ni ;
- c) da stava gledé izsrečkanih treh številk ni znašala 1 gl. 20 kr. ;
- d) da je v tem slučaju krivda tudi na strani tožnika, ker se ni obnašal po zapovedih §§. 3 in 4 loterijsk. pat., ker ni o s o b n o vplačal stave, in ker se pred srečkanjem ni o s o b n o prepričal, če se je vloga njegova redoma vpisala v originalno listo ; in
- e) da sta se stranki pogodili tako, da se je tožnik zadovoljil s pavšalno svoto 2000 gld.

ad a. Ker je dokazano, da je tožnik gledé izsrečkanih številk dotični vložni listič v svojej posesti imel, in da je na podlagi tega lističa tudi potegnil dobiček, ki je odpadel na izsrečkane številke, mora se pripoznati, da je k tej tožbi legitimiran in to toliko bolj, ker §. 22 oklica c. kr. provizorijalnega generalnega gubernija v Iliriji od 5. julija 1814, št. 8879 določuje, da se ima posestnik loterijskega vložnega lističa smatrati pravnim lastnikom tega lističa.

ad b. Toženi je, kakor sam opriznava, izročil opraviła v svojej kolekturi M. G. Mej to in njim obstoječa razmera mora se smatrati za pooblaščenje, tako da je M. G., kadar je sprejemala stave v tej kolekturi, predstavljala toženega, ter mu vstanovljala dolžnosti, po njej sprejete stave izročevati loterijskemu uradu.

Če bi bil toženi sam prevzel na dotično terno stavljeno vlogo v znesku 1 gld. 20 kr. in če bi bil sam od te vloge ponezvestil 1 gld., bil bi brez dvombe igralcu nasproti postal odgovoren za vso škodo, ki bi bila izvirala iz tega ponezvestenja. Ravno tako pa je odgovoren, če je tudi njegova pooblaščenca loteristinja stavo prevzela, in če je tudi ta ponezvestenje izvršila. Stava se M. G. ni izročila v ta namen, da bi jo ona izročila toženemu, temveč vplačala se jej je kot zastopnici in namestnici toženega.

Iz tega sledi, da se po M. G. izvršeno ponezvestenje jednega dela vplačane vloge toženemu nasproti kratko nika ne sme smatrati kot civilno-pravno tuje dejanje; pač pa se je to dejanje izvršilo po njegovej pooblaščenki, za katero je bil odgovoren.

ad c. Toženi je sicer tajil, da se je na izsrečkane številke 40, 51 in 65 stavila vloga v znesku 1 gld. 20 kr. Brez ozira na to, da toženi sam pripozna, da se je na dve terni stavilo 2 gl. 40 kr. in brez ozira na to, da sam ni trdil, da se je na terno, katera ni bila izsrečkana, stavilo več kot 1 gld. 20 kr., mora se vendar v poštrevzeti, da je toženi v svojej dupliki določno pripoznal, da mu je M. G. obstala, da je od vloge, ki je glede izsrečkanih števil vplačana bila, znesek 1 gld. ponezvestila. Ker ima tožnik glede zneska vplačane svoje vloge na svojej strani pripoznanje M. G., ki je bila toženega pooblaščenka, moral bi bil toženi dokazati, da se to pripoznanje ni opiralo na resnico. Ali toženi ni niti trdil, niti dokazal, da je omenjena vloga znašala menj kot 1 gld. 20 kr.

Toženega zgorej omenjeno tajeje ali ugovarjanje moralo je tedaj ostati brezuspešno.

ad d. Ravno tako neopravičen pa je tudi ugovor, da si je tožnik v tem slučaju deloma sam zakrivil svoje izgubo. Ne glede na to, da je tožnik prejel vloži listič, v katerem se je potrdilo, da je stavil dve terni, in da je na nji vplačal 2 gld. 40 kr.; ne glede na to, da po tem takem tožnik ni imel nikacega uzroka dvomiti o rednem registriranji svoje igre, mora se opozorjati v prvej vrsti na to, da je toženi v svojej repliki trdil, da se je M. G. nasproti J. M—u, ki je za toženega stavo vplačal, izrekla, da je obe stavi á v znesku 1 gld. 20 kr. praviloma vpisala. Ta trditev je oprta na resnico, ker jej toženi ugovarjal ni. (§ 11 obč. sod. red.)

Pri vsem tem pa se mora tudi uvaževati, da se v tem slučaju stvar ne suče krog pomote gledé vpisanja v originalno listo, temveč krog zavestnega ponezvestenja jednega dela vloge: to ponezvestenje pa bi se bilo tudi tedaj lahko še izvršilo, če bi bila kolektantinja iz originalne liste ponavljala stavljeno igro. — (Vide loterijski pat.)

ad e. V tem oziru navaja toženi, da se je s tožnikom dogovoril, da mu bode v popolno zadostenje poplačal 1000 gld. ter da bode ob jednom tudi pregovoril očeta M. G., da bode tudi le-ta izplačal 1000 gld. Navaja se tudi, da se je tožnik s pavšalno to svoto 2000 gld. zadovoljil, ter se izrekel, da je ž njo popolno poplačan.

Če je ta dogovor istinit, tako je prva zaveza toženega vsled §. 1377 obč. drž. zak. pokončana, in tožnik je samo opravičen, na podlagi tega dogovora zahtevati, da se mu da, kar se je dogovorilo.

Ker pa tožnik omenjeni dogovor taji, mora ga toženi dokazati. V tem oziru sklicuje se le-ta na tožnika pisanja pod št. 10, 11 in 12 ad II. potem na reverz F. G. pod B. ter imenuje tudi priče, ki naj bi dokazale, da se je v tej zadevi mej tožnikom in F. G. vršilo obračunanje. Konečno nalaga se o tej okoliščini tudi neg. zavračljiva glavna prisega.

Ker se pa ne razvidi niti iz pisanj pod št. 10, 11 in 12 ad II. niti iz reverza B. in ker tudi priče potrdile niso, da se je tožnik toženemu nasproti odpovedal pravici do popolnega odškodovanja, moralo se je razsoditi na glavno prisego. —

Gledé sodnih stroškov prve in druge instance oprta je odločba na določila v §§. 24 in 26 zakona od 16. maja 1864, št. 69 drž. zak.

Z določbo od 29. decembra 1877, št. 6382 odbila se je tudi izvanredna revizija.

Razlogi najvišjega sodišča.

Proti jednako se glasečim razsodbam nižjih instanc vložena izvanredna revizija sme se vsled dvornega dekreta od 15. februarja 1833, št. 2593 le tedaj uslišati, če je dokazana nuliteta, ali pa jasna nepravilnost. Kaj tacega pa se v tej pravdi ni dokazalo; nuliteta se po toženem trdila ni, in se tudi iz obravnave razvideti

ni mogla. Vsi po toženem proti razsodbam navedeni ugovori pa so se že v razlogih prvih instanc tako stvarno in temeljito pobili, da se mora njegov poskus, — tem svojim ugovorom po poti izvanredne revizije do uspeha pripomoči, ter pri tem dokazati, da se mu godi jasna krivica, — predrzen, in vender po vsem neopravičen imenovati. Ker dokazano je, da je tožnik k srečkanju, ki se je vršilo dne 7. junija 1873 v Trstu, v toženega kolekturi stavil številke 40, 51 in 65; da je na nje vplačal vlogo v znesku 1 gld. 20 kr., da je prejel vložni listič; da so te številke izsrečkane bile; da je tožniku pripadla terna znašala 5532 gl.; in dokazano tudi, da se je od tožnikove vloge v toženega kolekturi ponezvestil znesek 1 gld. in da je tožnik vsled tega trpel gotove izgube 4765 gld. —

Ker je pa za vsako škodo in za vsako izgubo dobička, ki je pri kakej kolekturi izvirala iz nepravilnega shranjenja, zaračunjenja ali odposlanja igralnih vlog, že iz ozirov na potrebni kredit, in na zakonito normirano uredbo loterij, in konečno tudi iz ozirov na poslovanje tacih institutov občinstvu nasproti odgovoren jedino le dotični, poverjeni loterijski kolektant, ki pa ima gledé pravega grešnika pravico do regresa, tako se pač dvomiti ne da, da je toženi v tem slučaju, tožniku povrniti zavezan vso škodo, ki mu je narastla vsled tega, da se je z njegovo vlogo v toženega kolekturi nepostavno ravnalo.

Izvanredna revizija toženega morala se je tedaj zavrniti; toženi sam pa se je moral v smislu §. 24. in 26. zakona od 16. maja 1874, št. 69, drž. zak. obsoditi, da ima tožniku s svojim brezuspešnim revizijskim korakom mu prouzročene stroške povrniti.

Eksekucija na podlagi razsodilnega odloka v postopanju zavoljo motenja mirne posesti.

S pravomočnim razsodilnim odlokom od 12. decembra 1878, št. 3452, se v je tožbi A—jevej zoper B—ja zavoljo motenja v posesti, storjene s tem, da je B. peš-pot čez svojo parcelo, št. 173, a, zorál in s pregradami zapažil, mej drugim tudi spoznalo: B. je dolžan